

Секція 3.

КУЛЬТУРНІ ВИЯВИ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ВИСТАВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ – ДОСВІД МАРІУПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ АВТОРСЬКОЇ П'ЄСИ «CONCEPTION»

Ольга Демідко,

доцентка, Маріупольський державний університет

У доповіді висвітлено головні особливості діяльності Незалежного театру авторської п'єси «Conception» та його спроби через документальні вистави розповісти глядачеві власну історію. Виявлено, що цей театр став єдиним колективом, якому вдалося відновити свою роботу майже в повному складі в Україні. Підкреслено, що саме театр авторської п'єси Conception зміг об'єднати маріупольців та відродити театральну культуру на території, підконтрольній Україні. Зазначено, що, коли колектив розпочав свою роботу в Києві, до нього приєдналися актори з інших театрів Маріуполя і загалом України. Визначено, що в об'єднання театру входять як професійні актори з багаторічним стажем,

так і організатори культурно-дозвілєвої діяльності, телеведучі, бізнесмени, поети та студенти.

У документальних виставах колективу-переселенця «Обличчя кольору війна», «Тримаємось разом», «Життя переселенське», «Лінії життя» за допомогою художніх образів актори мариупольського незалежного театру авторської п'єси *Conception*, які перебували в окупованому місті до квітня місяця, розповіли глядачеві як свої історії, так і історії людей, яким вдалося виїхати із захоплених російськими військами територій на територію, підконтрольну Україні. Встановлено, що автор сценаріїв та постановник – режисер і художній керівник «*Conception*» Олексій Гнатюк майстерно висвітлив тему війни, виживання і людяності. Актори продемонстрували не лише акторську майстерність, високий рівень художнього слова, а й вокальні та хореографічні вміння.

Виявлено, що Незалежний театр авторської п'єси «*Conception*» є єдиним театральним колективом, який продовжує підтримувати і популяризувати театральну культуру Маріуполя на підконтрольній території України та відіграє важливу роль для збереження і трансляції культурної пам'яті міста-героя. Наукова новизна дослідження полягає в тому,

що вперше у культурології висвітлено особливості розвитку театрального мистецтва Північного Приазов'я в умовах воєнного стану.

Після повномасштабного вторгнення рф театральне життя в Україні зазнало суттєвих змін. Більшість театрів, філармоній, концертних залів країни повідомили про вимушену паузу в роботі через введення воєнного стану. Чимало акторів та акторок, режисерів і диригентів поповнили лави ЗСУ і територіальної оборони, стали волонтерами. Найбільше постраждала театральна культура окупованих міст. Зокрема. до повномасштабного вторгнення рф в Маріуполі нараховувалося 16 театральних колективів, які мали різний досвід, жанрово-стилістичні особливості та спрямованість. Проте більшість з цих колективів не змогли відновити свою роботу через перебування їхніх співробітників в окупації, у різних містах України та Європи. Єдиний театральний колектив, який зумів все ж відновити свою роботу майже в повному складі в Україні – це Маріупольський театр авторської п'єси «Conception», завдяки якому вдалося зберегти театральну культуру Маріуполя на підконтрольній Україні території. Тепер його вистави можна побачити в Києві. Наразі театр-переселенець

намагається розповісти про пережите в Маріуполі засобами документального театру.

Мета доповіді – окреслити шляхи розвитку театральної культури Маріуполя на підконтрольній території України.

Незалежний театр авторської п'єси «Conception» відновив свою діяльність у Києві, репертуар якого складається з сучасної авангардної режисури і авторської драматургії, був заснований 1 лютого 2019 року за ініціативою творчого тандему поетеси Марії Грецької та режисера Олексія Гнатюка (Демідко, 2022, 24 червня). В об'єднання театру входять актори з багаторічним стажем, організатори культурно-дозвілєвої діяльності, телеведучі, бізнесмени, поети та студенти. Важливо, що Незалежний театр авторської п'єси «Conception» не має вікових обмежень, найголовнішим критерієм є талант і бажання працювати. Актори наголошують, що театральне мистецтво займає в їхньому житті найголовніше місце.

До 27 березня 2022 року чимало акторів знаходилися в будівлі драматичного театру Маріуполя, який став прихистком для багатьох містян. Численні обстріли та бомбардування змусили їх полишити рідне місто. Пішки вирушили на

Мелекіне, звідти дісталися до Бердянська, Запоріжжя і, нарешті, Києва. Коли театр авторської п'єси *Conception* розпочав свою роботу в Києві, до нього приєдналися актори з інших театрів Маріуполя. Зокрема, в театрі почав працювати Євген Сосновський, який в Маріуполі виступав в колективі Театральної артілі «ДрамКом» (Демідко, 2022, 20 липня).

28 липня 2022 року у театрі на Подолі відбулася важлива прем'єра Театру авторської п'єси «*Conception*», присвячена Маріуполю та маріупольцям. Колектив-переселенець вирішив розповісти глядачам свою історію завдяки документальній виставі «Обличчя кольору війна». Як на початку війни намагалися жити і займатися звичними справами. Однак «прильотів» ставало все більше, на п'ятий день вимкнули світло. Були змушені під обстрілами готувати їжу. Як ховалися у підвалах і втрачали знайомих. Глядачі не могли стримати сліз, пригадуючи власні переживання. Глядацька зала була переповнена. Автор сценарію та постановник – режисер і художній керівник «*Conception*» Олексій Гнатюк майстерно висвітлив тему війни, виживання і людяності. Актори продемонстрували не лише акторську майстерність,

високий рівень художнього слова, а й вокальні та хореографічні вміння. Доречно використані і сучасні технічні можливості. Автором візуальної частини став куратор багатьох театральних програм Андрій Палатний. Відеоряд, який транслювався на екрані (фото Євгена Сосновського, малюнки Даниїла Немировського) та створені наживо ілюстрації (Маріанна Кондратенко) дуже органічно взаємодіяли з грою акторів (Демідко, 2022, 29 липня).

З виставою «Обличчя кольору війна» Театр авторської п'єси Conception виступив з гастрольми як в українських містах, так і за кордоном. У кожному місті вистава проходила при переповнених залах та бурхливих оваціях захоплених та вдячних глядачів. «Найбільше нас вразила реакція глядачів у Вінниці. Глядачі аплодували 15 хвилин стоячи. Це нас дуже надихнуло на нові звершення», – розповів Олексій Гнатюк (Демідко, 2022, 13 жовтня).

17 жовтня 2022 року Маріупольський театр авторської п'єси «Conception» представив нову музично-поетичну виставу «Тримаємось разом». Актори зачитали вірші Ліни Костенко, Сергія Жадана, Петра Маги, а також твори власного авторського написання. «Поєднані однією історією, одним болем, ми тримаємось усі разом, хто

постраждав від рук війни...», – наголосили актори театру. Спочатку актори театру виступили на літературному вечорі з віршами Ліни Костенко та Сергія Жадана, який було підготовлено до Дня Незалежності України. Творчий вечір мариупольців підтримало київське видавництво «Саміт Книга», запросивши відомих літераторів Києва. Так колектив познайомився з українським актором, поетом-піснярем та телеведучим, який наразі служить в ЗСУ Петром Магою. Автор подарував акторам свої брошури з віршами, які надихнули весь колектив. Саме вірші Петра Маги лягли в основу вистави, адже вони дуже актуальні та злободенні. У цьому спектаклі задіяні всі актори театру. Також завдяки грі на фортепіано Людмили Гричаненко вистава має живий музичний супровід (Демідко, 2022, 13 жовтня).

Наразі репетиції колективу проходять у приміщенні Київнаукфільму. До театру приєдналися мариупольські актриси, яким вдалося виїхати з окупованого Маріуполя, актор з Київського національного академічного Молодого театру та актриса з Івано-Франківська.

Театр продовжує готувати нові документальні вистави, присвячені переселенцям та рідному

Маріуполю. Так колектив 3 березня 2023 року представив нову прем'єру «Життя переселенське». За допомогою художніх образів актори маріупольського незалежного театру авторської п'єси Conception, які перебували в окупованому місті до квітня місяця, розказали глядачеві про людей, яким вдалося виїхати із захоплених російськими військами територій на територію, підконтрольну Україні. Вистава маріупольського театру присвячена життєвим та й досі дуже актуальним історіям. Зокрема, було висвітлено декілька розповідей, які об'єднує важкий шлях з Бердянська до евакуаційного автобусу. Це історії про труднощі, небезпеку та непередбачені ситуації по дорозі до вільної від агресорів території, як наприклад, досить жорстокі сцени на блокпостах. Спектакль поставлений за п'єсою режисера Олексія Гнатюка, який розповідає про власний життєвий досвід, є продовженням історії, яку глядачі могли побачити в іншій виставі Театру авторської п'єси Conception «Обличчя кольору війна». Проте, за словами режисера, вона є складнішою та більш насиченою. У виставі задіяно 10 акторів. (Демідко, 2023, 28 лютого). Цю виставу театр представив і на сцені Тернопільського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка.

25 квітня 2023 року у Києві в Національному музеї літератури відбулася чергова прем'єра – поетична імпреза авторів міста Марії «Лінії життя». Актори Театру авторської поеми «Conception» чутливо, щиро і правдиво читали вірші мариупольських авторів, які акумулювали свій біль і горе від війни у римовані рядки. Поетична імпреза «Лінії життя» змогла розкрити всю глибину трагедії окупованого міста. Цю виставу заплановано показувати й надалі, тому її ввели до репертуару театру. «Така форма має бути в нашому репертуарі. Насправді, це буде вистава-трансформер, яку можна буде показувати на різних локаціях», – зауважив Олексій Гнатюк. Зі сцени лунали вірші відомого поета та письменника, композитора, доктора соціологічних наук, професора Маріупольського державного університету Богдана Слющинського, який загинув у Маріуполі. Дуже вразили глядачів і щемливі вірші актора театру Дмитра Гриценка. Також у програму увійшли вірші мариупольських поетес Оксани Стоміної, Марії Сладкової, Олени Мирошниченко, Ірини Громової та Ольги Демідко. Завдяки віршам цих авторів і театралізованому дійству актори змогли майстерно передати настрій міста, його красу та складність, показавши, як війна впливає на життя людей та як

важливо зберігати людськість у будь-яких умовах (Демідко, 2023, 26 квітня). З цією виставою у червні 2023 року театр виступив у Рівному.

Таким чином, Незалежний театр авторської п'єси «Conception», який відновив свою роботу в Києві, є єдиним театральним колективом, який продовжує підтримувати і популяризувати театральну культуру Маріуполя на підконтрольній території України та відіграє важливу роль для збереження і трансляції культурної пам'яті міста-героя. Завдяки документальним виставам «Обличчя кольору війна», «Тримаємось разом», «Життя переселенське» актори маріупольського незалежного театру авторської п'єси Conception, які перебували в окупованому місті до квітня місяця, розповідають глядачеві як свої історії, так і історії людей, яким вдалося виїхати із захоплених російськими військами територій на територію, підконтрольну Україні.

Виявлені в результаті дослідження факти і закономірності можуть стати підґрунтям для подальшого вивчення особливостей розвитку театральної культури Маріуполя в умовах воєнного часу.

Ключові слова: документальний театр, Маріуполь, війна, Україна, окупація

Бібліографічний список:

Демідко О., 2023. «Життя переселенське» – мариупольський театр підготував нову прем'єру. Донбас24. 2023. 28 лютого. URL: <https://donbas24.news/news/zittyapereselenske-mariupolskii-teatr-pidgotuvav-novu-premjeru> (дата звернення: 20.05.2023).

Демідко О., 2022. Мариупольці вразили своєю прем'єрою киян. Донбас24. 29 липня. URL: <https://donbas24.news/news/mariupolci-vrazili-svojeju-premjerou-kiyan> (дата звернення: 19.05.2023).

Демідко О., 2023. Театр авторської п'єси Conception представив поетичну імпрезу «Лінії життя». Донбас24. 26 квітня. URL: <https://donbas24.news/news/teatr-avtorskoyi-pjesi-conception-predstaviv-poeticnu-impresu-liniyi-zittyu> (дата звернення: 20.05.2023).

Демідко О., 2022. Театральні колективи-переселенці з Мариуполя – хто відновив роботу в Києві. Донбас24. 24 червня. URL: <https://donbas24.news/news/teatralni-kolektivi-pereselenci-z-mariupolya-xto-vidnoviv-robotu-v-kijevi-foto> (дата звернення: 19.05.2023).

Демідко О., 2022. «Тримаємось разом» – мариупольський театр «Conception» представить нову виставу. Донбас24. 13 жовтня. URL: <https://donbas24.news/news/trimajemos-razom-mariupolskii-teatr-conception-predstavit-novu-vistavu-foto> (дата звернення: 19.05.2023).

Демідко О., 2022. У Києві відновили мариупольську виставу. Донбас24. 2 грудня. URL: <https://donbas24.news/>

news/u-kijevi-vidnovili-mariupolsku-vistavu (дата звернення: 19.05.2023).

Демідко О., 2022. У Києві покажуть виставу про Маріуполь. Донбас24. 20 липня. URL: <https://donbas24.news/news/u-kijevi-pokazut-vistavu-pro-mariupol> (дата звернення: 20.05.2023).

Демідко О., 2023. Юні маріупольці виступили з концертом у Києві. Донбас24. 15 травня. URL: <https://donbas24.news/news/yuni-mariupolci-vistupili-z-koncertom-u-kijevi-foto> (дата звернення: 20.05.2023).